

Krzysztof Biernacki

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Metodologia kalkulacji podatków dochodowych w Polsce

1. Wprowadzenie

Obecnie w Polsce istnieją dwa podatki dochodowe – od osób prawnych oraz od osób fizycznych. Odrębna regulacja w postaci dwóch ustaw podatkowych, licznych rozporządzeń i odmiennej praktyki stosowania każdej z nich niesie ze sobą istotne ryzyko zarówno dla podatników, jak i beneficjentów wpływów podatkowych. Jeżeli w obszarze opodatkowania osób fizycznych uwzględni się także zryczałtowane formy opodatkowania, obecny system podatków bezpośrednich jest na tyle złożony, że niezmiernie trudne staje się określenie rzeczywistych wpływów budżetowych (efektywnych stawek podatku), co jednocześnie oznacza szeroki wachlarz możliwości optymalizacji opodatkowania po stronie podatników.

Niniejsze opracowanie ma na celu analizę przyjętych metod opodatkowania podatkami dochodowymi (w tym również przychodowymi) w Polsce. Poza deskryptywnym ujęciem metodologii szacowania podatku dochodowego obecne regulacje zostaną zweryfikowane na przykładzie prowadzonej działalności gospodarczej pod kątem określenia możliwych form opodatkowania, analizy nominalnych oraz efektywnych stawek podatku, a także oddziaływania istniejącej metodologii na dochody beneficjentów wpływów podatkowych.

W świetle dotychczasowych doświadczeń można przyjąć hipotezę, że złożone oraz wielowariantowe opodatkowanie podatkami bezpośrednimi znacznie utrudnia prawidłowe określenie faktycznego obciążenia podatnika. Tym samym unieumożliwia skuteczne stosowanie instrumentów polityki podatkowej przy wykorzystaniu tej części systemu podatkowego w Polsce.

2. Podatek oparty na źródle przychodu a opodatkowanie przyrostu czystego majątku

Podział na dwie ustawy podatkowe w obszarze opodatkowania podatkiem dochodowym w Polsce znajduje swoje odzwierciedlenie w metodologii kalkulacji każdego z nich. W podatku dochodowym od osób fizycznych¹ (PIT) opodatkowaniu podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem enumeratywnie wymienionych w ustawie lub dochodów, od których zaniechano poboru podatku (art. 9 ust 1 Pdorf). Dochód kalkulowany jest w oparciu o źródło przychodów², gdyż tworzy go nadwyżka sumy przychodów z określonego źródła nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym (art. 9 ust 2 Pdorf). Jeżeli podatnik otrzymuje dochody z więcej niż jednego źródła, przedmiotem opodatkowania jest suma dochodów ze wszystkich źródeł podatkowych, z określonymi zastrzeżeniami (art. 9 ust 1a Pdorf).

W podatku dochodowym od osób prawnych³ (CIT) przedmiotem opodatkowania jest dochód bez względu na rodzaj źródeł przychodów, z jakich dochód ten został osiągnięty (art. 7 ust 1 Pdop). Kalkulacja ta oparta jest na opodatkowaniu tzw. przyrostu czystego majątku, na który składa się nadwyżka wszystkich osiągniętych przychodów nad sumą poniesionych kosztów ich uzyskania. Odmiennosc kalkulacji dochodu w każdym z podatków, przy założeniu że stawka podatku wynosi w obu przypadkach 20%, ilustrują tabele 1 i 2.

Tabela 1. Kalkulacja dochodu w podatku PIT oraz CIT przy założeniu nadwyżki przychodów nad kosztami na wszystkich źródłach

PIT		CIT	
źródło 1	źródło 2	źródło 1	źródło 2
Przychód = 100 Koszt UP = 50	Przychód = 100 Koszt UP = 50	Przychód = 100 Koszt UP = 50	Przychód = 100 Koszt UP = 50
Dochód = 50	Dochód = 50	Dochód = 100 + 100 – (50+50) = 100	
Dochód łączny = 50 + 50 = 100		Podatek = 20% · 100 = 20	
Podatek = 20% · 100 = 20			

UP – uzyskanie przychodu.

Źródło: opracowanie własne.

¹ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. nr 80, poz. 350 z późn. zm. (dalej jako Pdorf).

² R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2000, s. 297.

³ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. nr 21, poz. 86 z późn. zm. (dalej jako Pdop).

Tabela 2. Kalkulacja dochodu w podatku PIT oraz CIT w sytuacji istnienia nadwyżki kosztów nad przychodami na jednym ze źródeł

PIT		CIT	
źródło 1	źródło 2	źródło 1	źródło 2
Przychód = 100 Koszt UP = 50	Przychód = 100 Koszt UP = 200	Przychód = 100 Koszt UP = 50	Przychód = 100 Koszt UP = 200
Dochód = 50	Dochód = 0	Dochód = 100 + 100 – (50+200) = 0	
Dochód łączny = 50 + 0 = 50			
Podatek = 20% · 50 = 10		Podatek = 20% · 0 = 0	

UP – uzyskanie przychodu.

Źródło: opracowanie własne.

W ujęciu finansowym wybór metodologii kalkulowania podatku nie ma znaczenia, jeżeli podatnik ma nadwyżkę przychodów nad kosztami ich uzyskania na każdym ze źródeł (tabela 1). Jednakże w przypadku uzyskania nadwyżki kosztów nad przychodami dochód nie wystąpi, natomiast pojawi się strata (tabela 2). Rozliczana jest ona jednak wyłącznie w ramach źródła, na którym została zaewidencjonowana, i nie podlega łączeniu z dochodem z innych źródeł. Stąd też metoda kalkulacji stosowana w podatku CIT umożliwi szybsze rozliczenie w czasie nadwyżki kosztów na innym źródle, niż ma to miejsce w podatku PIT. Poniesienie bowiem straty na jednym ze źródeł podatku PIT umożliwi jej rozliczenie wyłącznie z przyszłym dochodem z tego źródła. Jego brak prowadzić będzie do niemożności wykorzystania zaistniałej straty.

Źródłem przychodów w podatku PIT są określone tytuły prawne do otrzymywanych przez podatnika przysporzeń majątkowych⁴. Wymienia je enumeratywnie art. 10 PdoF i dzieli na tzw. źródła fakultatywne oraz obligatoryjne. Pierwsza grupa obejmuje źródła, w wypadku których przychód będzie kwalifikowany do opodatkowania tylko wówczas, jeżeli nie podlega zaliczeniu do innego źródła. Przykładem będzie np. źródło nr 8 „odpłatne zbycie nieruchomości i praw, w tym praw własności do rzeczy”. Opodatkowanie przychodu następuje w ramach tego źródła tylko wówczas, gdy odpłatne zbycie nie następuje w ramach wykonywanej działalności gospodarczej. Działalność ta objęta jest bowiem odrębnym źródłem nr 3 „pozarolnicza działalność gospodarcza” i obejmuje wszystkie przychody związane z tą działalnością. Analogicznie źródłem fakultatywnym jest nr 6 „najem, dzierżawa” lub nr 9 „inne źródła”. W treści przepisów obligatoryjność lub fakultatywność określonego źródła nie zawsze została doprecyzowana w art. 10 PdoF. Jako przykład wskazać można na źródło nr 7 „kapitały pieniężne i prawa

⁴ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2004, s. 552.

majątkowe”, które w treści art. 10 Pdorf ujęte jest jako źródło obligatoryjne. Zgodnie jednak z art. 30b ust 4 Pdorf opodatkowanie w ramach tego źródła nie obejmuje odpłatnego zbycia papierów wartościowych i pochodnych instrumentów finansowych oraz realizacji praw z nich wynikających, jeżeli wykonywane jest ono w ramach prowadzonej działalności gospodarczej (tj. źródła nr 3). Konfrontując ten zakres z treścią art. 17 ust 1 orz art. 18 Pdorf, które definiują zdarzenia opodatkowane w ramach źródła nr 7, wskazać należy na częściową tylko jego obligatoryjność. Wszystkie pozostałe czynności, niewymienione w art. 30b ust 4 Pdorf, objęte będą bowiem odrębnym opodatkowaniem w ramach tego źródła. W konsekwencji źródłami obligatoryjnymi lub częściowo obligatoryjnymi, poza wskazanym nr 7, będą nr od 1 do 4, na które składają się:

- 1) umowa o pracę, stosunki zbliżone do umowy o pracę oraz renta i emerytura,
- 2) działalność wykonywana osobiście,
- 3) pozarolnicza działalność gospodarcza,
- 4) działy specjalne produkcji rolnej.

Wyodrębnienie obligatoryjnych oraz fakultatywnych źródeł przychodu niesie ze sobą w praktyce istotne ryzyko związane z potencjalną reklasyfikacją przychodu (dochodu) pomiędzy źródłami obligatoryjnymi lub częściowo obligatoryjnymi. Jako przykład można podać orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 maja 2010 r. (II FSK 47/09), w którym sąd wskazał, że „obróć wierzytelnościami nie jest działalnością gospodarczą, gdyż o zakwalifikowaniu przychodu do odpowiedniego źródła nie świadczy sam fakt prowadzenia działalności gospodarczej – zarobkowej w sposób ciągły, zorganizowany etc., lecz przedmiot tej działalności i możliwość przypisania jej do konkretnego źródła przychodów”. W stanie faktycznym będącym przedmiotem rozstrzygnięcia podatnik prowadził w ramach obligatoryjnego źródła nr 3 „pozarolnicza działalność gospodarcza” obrót wierzytelnościami. Organy podatkowe wskazały na konieczność rozliczenia tej części działalności w ramach źródła nr 7 „kapitały pieniężne i prawa majątkowe”. Obrót wierzytelnościami nie został bowiem przyporządkowany do źródła nr 7 fakultatywnie. Wymienia się go w treści art. 18 Pdorf przez przyjęcie, że prawa autorskie i pokrewne stanowią szczególny rodzaj praw majątkowych, nie wyłączając z zakresu opodatkowania praw kształtowanych w oparciu o inne przepisy.

3. Łączenie dochodu na źródłach a podatek kalkulowany na źródle

Kalkulacja podatku na źródłach przychodu wymienionych w art. 10 Pdorf oparta jest na sumowaniu dochodów i określeniu dochodu łącznego, do którego

zastosowanie ma właściwa stawka podatku. Przepisy ustaw o podatkach dochodowych wprowadzają dodatkowo kalkulację podatku na źródle, bez możliwości łączenia dochodu (przychodu) z tego źródła z innymi dochodami (przychodami). W literaturze określa się je mianem podatków zryczałtowanych w ramach podatków dochodowych⁵. Sama metodologia kalkulacji dotyczy jednak zarówno podatków dochodowych, jak i podatków zryczałtowanych⁶. Jest to odejście od czystej metody, opartej na źródle oraz przyroście czystego majątku⁷. Tabela 3 wskazuje na odrębne źródła dochodu (przychodu) w ramach poszczególnych ustaw podatkowych, które nie łączą się z dochodami z innych źródeł.

Tabela 3. Odrębne źródła dochodu (przychodu), które nie łączą się z dochodami (przychodami) z innych źródeł

Ustawa	Podatek przychodowy	Podatek dochodowy
Pdop	art. 21 oraz art. 22 Pdop (podatek u źródła)	–
Pdof	– art. 29 Pdof – art. 30 Pdof – art. 30a Pdof	– art. 30a Pdof – art. 30b Pdof – art. 30c Pdof – art. 30e Pdof
Podatek zryczałtowany	– karta podatkowa – ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustaw podatkowych.

Dane zawarte w tabeli 3 wskazują na liczne wyłączenia od ogólnej zasady sumowania dochodu na źródłach (podatek PIT) lub przychodów oraz kosztów (podatek CIT). W podatku CIT odrębnemu opodatkowaniu podlega podatek u źródła (*withholding tax*), który związany jest z płatnościami na rzecz krajowych nierezydentów podatkowych. Wskazane przepisy dotyczą odpowiednio wypłaty odsetek, należności licencyjnych i podobnych świadczeń (art. 21 Pdop) oraz dywidend (art. 22 Pdop). Wartość podatku u źródła podlega ostatecznie rozliczeniu w ramach jednej z metod unikania podwójnego opodatkowania po stronie beneficjenta otrzymanych płatności.

⁵ G. Szczodrowski, *Polski system podatkowy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 148.

⁶ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz.U. nr 144, poz. 930 z późn. zm. (dalej jako UoPZ).

⁷ H. Litwińczuk, *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, t. 1, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 91.

W podatku PIT wprowadzono wiele odrębnych tytułów do opodatkowania, które nie łączą się z dochodami lub przychodami z innych źródeł. Art. 29 Pdef dotyczy podatku u źródła, analogicznie jak ma to miejsce w podatku CIT. Przepisy art. 30 Pdef wprowadzają szczególne zasady opodatkowania wybranych przychodów, takich jak wygrane w grach i konkursach, drobne umowy zlecenia itp. Świadczenia otrzymywane w ramach źródła nr 7 objęte zostały zarówno podatkiem przychodowym (np. należności z tytułu odsetek), jak i dochodowym (np. zbycie certyfikatów inwestycyjnych, akcji itp.). Regulują to przepisy art. 30a oraz art. 30b Pdef. Dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej (źródło nr 3) podlegają opodatkowaniu stawkami progresywnymi, jak też stanowią odrębne źródło dochodów, niełączące się z dochodami z innych źródeł (art. 30c Pdef). Także dochody ze źródła nr 8 podlegają szczególnym regulacjom, jeżeli zbycie aktywów nie następuje w drodze wykonania działalności gospodarczej (art. 30e Pdef). Jako uzupełnienie wskazać należy, że oba zryczałtowane podatki w Polsce również stanowią odrębne źródła przychodu do opodatkowania. Podkreślenia wymaga, że wszystkie przedstawione szczególne zasady opodatkowania wymagają wyboru przez podatnika. O ile zatem opodatkowanie otrzymanych świadczeń w ramach źródeł przychodu wymienionych w art. 10 Pdef można traktować jako swoistego rodzaju zasady ogólne, które będą miały zastosowanie w momencie otrzymania określonego dochodu (przychodu), o tyle możliwość zastosowania odrębnego opodatkowania wymagać będzie złożenia wniosku w określonym przez prawo terminie.

Wielość metod opodatkowania tych samych dochodów (przychodów) prowadzi do szerokiego zakresu optymalizacji otrzymywanych przez podatników świadczeń. Jako przykład wskazać można opodatkowanie podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą oraz wynajmującego nieruchomość. Podatnik w ramach sprzedaży towarów i usług otrzymuje roczne przychody w wysokości 100 tys. zł i ponosi związane z tym koszty w kwocie 20 tys. zł. Jednocześnie z tytułu najmu otrzymuje rocznie przychód 80 tys. zł, a koszty kształtują się na poziomie 30 tys. zł. W świetle przedstawionych danych możliwych jest aż sześć różnych form opodatkowania otrzymanych świadczeń.

1. Podatnik opodatkowuje działalność gospodarczą w ramach źródła nr 3, a przychody z najmu, jako niezwiązane z działalnością – w ramach źródła nr 6. Przy braku wyboru szczególnej formy opodatkowania dochód na źródłach ulega połączeniu i opodatkowany zostanie stawkami progresywnymi. Dla uproszczenia można założyć, że stawki te wynoszą 18% oraz 32% od dochodu ponad wartość 86 tys. zł. Kalkulacja podatku jest następująca.

Źródło nr 3	Źródło nr 6
Przychód = 100 000 zł	Przychód = 80 000 zł
Koszty = 20 000 zł	Koszty = 30 000 zł
Dochód = 80 000 zł	Dochód = 50 000 zł
Dochód łączny = 80 000 + 50 000 = 130 000 zł	
Podatek do zapłaty = $(0,18 \cdot 86\ 000) + [(130\ 000 - 86\ 000) \cdot 0,32] = \mathbf{29\ 560\ zł}$	
Stawka efektywna = $29\ 560/130\ 000 = 0,2273$ (22,73%)	

Na ostateczną kwotę podatku najistotniejszy wpływ ma stawka progresywna. Przekroczenie kwoty dochodu w wysokości 86 tys. zł prowadzi do obowiązku opodatkowania całkowitej nadwyżki stawką 32%. Jest to konsekwencją obowiązku łączenia przez podatnika dochodu w ramach wszystkich źródeł. Celem uniknięcia progresji można wyodrębnić pozarolniczą działalność gospodarczą jako osobne źródło dochodu, które nie podlega połączeniu z innymi źródłami.

2. Podatnik opodatkowuje działalność gospodarczą w ramach źródła nr 3, wybierając jednak stawkę 19%, przychody z najmu pozostają opodatkowane w ramach źródła nr 6. Kalkulacja podatku jest następująca.

Źródło nr 3	Źródło nr 6
Przychód = 100 000 zł	Przychód = 80 000 zł
Koszty = 20 000 zł	Koszty = 30 000 zł
Dochód = 80 000 zł	Dochód = 50 000 zł
Podatek = $80\ 000 \cdot 0,19 = 15\ 200\ zł$	Podatek = $50\ 000 \cdot 0,18 = 9\ 000\ zł$
Podatek łączny = $15\ 200 + 9\ 000 = \mathbf{24\ 200\ zł}$	
Stawka efektywna = $24\ 200/130\ 000 = 0,1861$ (18,61%)	

Wybór odrębnego źródła kalkulacji podatku, jakim jest pozarolnicza działalność gospodarcza objęta stawką 19%, umożliwił pominięcie progresji w odniesieniu do całości osiągniętego dochodu. Doprowadziło to również do zmniejszenia efektywnej (inaczej przeciętnej⁸) stawki podatku z 22,73% do 18,61%. Dalsze jej zmniejszenie związane jest z wyborem opodatkowania najmu w oparciu o podatki zryczałtowane.

3. Podatnik opodatkowuje działalność gospodarczą w ramach źródła nr 3 na zasadach ogólnych, a przychody z najmu, obejmując zryczałtowanym podatkiem od przychodu według stawki 8,5% (art. 12 ust 1 pkt 3 lit a UoPZ). Kalkulacja podatku jest następująca.

⁸ F. Grądański, *Wstęp do teorii opodatkowania*, SGH w Warszawie, Warszawa 2004, s. 63.

Źródło nr 3	Źródło nr 6
Przychód = 100 000 zł Koszty = 20 000 zł Dochód = 80 000 zł Podatek = $80\,000 \cdot 0,18 = 14\,400$ zł	Przychód = 80 000 zł Podatek = $80\,000 \cdot 0,085 = 6800$ zł
Podatek łączny = $14\,400 + 6800 = \mathbf{21\,200}$ zł	
Stawka efektywna = $24\,200/130\,000 = 0,163$ (16,3%)	

Zastosowanie odrębnego źródła do kalkulacji podatku oraz zmiana zasad opodatkowania doprowadziła do istotnego zmniejszenia efektywnej stawki podatku. Jej wartość ma w analizowanym przykładzie charakter umowny i zastosowana została w celach porównawczych, gdyż kalkulowana jest w relacji do dochodu, mimo że na najem został opodatkowany podatkiem przychodowym. Najniższa kwota podatku wynika zarówno z odrębnej kalkulacji podatku na wszystkich źródłach, jak i zastosowania stawek obniżonych (podatek przychodowy). Pozostałe formy opodatkowania stanowią modyfikację dotychczas przedstawionych metod.

4. Podatnik opodatkowuje działalność gospodarczą w ramach źródła nr 3, wybierając jednak stawkę 19%, przychody z najmu zostają opodatkowane podatkiem przychodowym. Kalkulacja podatku jest następująca.

Źródło nr 3	Źródło nr 6
Przychód = 100 000 zł Koszty = 20 000 zł Dochód = 80 000 zł Podatek = $80\,000 \cdot 0,19 = 15\,200$ zł	Przychód = 80 000 zł Podatek = $80\,000 \cdot 0,085 = 6800$ zł
Podatek łączny = $15\,200 + 6800 = \mathbf{22\,000}$ zł	
Stawka efektywna = $22\,000/130\,000 = 0,1692$ (16,92%)	

Model ten jest analogiczny do poprzedniego przykładu. Jednak w tym wypadku wzrost dochodu z działalności gospodarczej nie będzie prowadził do objęcia nadwyżki ponad 86 tys. zł podatkiem progresywnym.

5. Podatnik rozlicza zarówno działalność gospodarczą, jak i dochód z tytułu najmu w ramach źródła nr 3, obejmując je łącznie stawką 19%. Przedstawione kalkulacje są tożsame z opodatkowaniem osiągniętych dochodów w ramach podatku CIT.

Źródło nr 3	Źródło nr 6
Przychód = 100 000 zł Koszty = 20 000 zł Dochód = 80 000 zł	Przychód = 80 000 zł Koszty = 30 000 zł Dochód = 50 000 zł
Dochód łączny = 80 000 + 50 000 = 130 000 zł Podatek do zapłaty = 130 000 · 0,19 = 24 700 zł	
Stawka efektywna = 24 700/130 000 = 0,19 (19%)	

W tym ujęciu całokształt dochodów (przychodów) podatnika objęty jest jedną stawką podatku, niezależnie od wielkości podstawy opodatkowania oraz źródeł, z których świadczenie jest otrzymywane. Obecnie rozliczenie to może być zastosowane w sytuacji, gdy wynajem następuje w ramach działalności gospodarczej lub podatnik osiąga dochody jako osoba prawna.

6. W modelu tym pozarolnicza działalność gospodarcza objęta jest podatkiem zryczałtowanym w formie karty podatkowej lub ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Niezależnie od formy opodatkowania przychodów z tytułu najmu nie jest możliwa kwantyfikacja ostatecznego obciążenia, gdyż podatek zryczałtowany uzależniony jest od rodzaju prowadzonej działalności.

Podsumowując zaprezentowane przykłady, relewantnym punktem odniesienia do ich wzajemnego porównania staje się efektywna stawka podatku. Ich zestawienie prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Zestawienie nominalnych i efektywnych stawek podatku

Rodzaj opodatkowania	Stawki nominalne	Stawka efektywna
Zasady ogólne, oparte na łączeniu dochodu na wszystkich źródłach	18,32%	22,73%
Działalność gospodarcza jako odrębne źródło kalkulacji podatku, objęte stawką 19%, najem opodatkowany na zasadach ogólnych	19% 18%	18,61%
Działalność gospodarcza objęta zasadami ogólnymi, najem rozliczany podatkiem przychodowym	18,32% 8,5% (od przychodu)	16,3%
Działalność gospodarcza jako odrębne źródło kalkulacji podatku, objęte stawką 19%, najem opodatkowany podatkiem przychodowym	19% 8,5% (od przychodu)	16,92%
Łączne rozliczenie dochodu w ramach jednego źródła stawką 19%	19%	19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie przykładów.

Analizując dane zawarte w tabeli 4, wskazać należy, że tylko przy opodatkowaniu całości dochodu w ramach jednego źródła stawka nominalna zrównuje się ze stawką efektywną. Wszystkie pozostałe przypadki uniemożliwiają jednoznaczne określenie oddziaływania stawek nominalnych na ostateczną wielkość obciążenia podatkowego. Poszukiwanie przez podatników metod optymalizacji prowadzić będzie do wydzielania poszczególnych dochodów (przychodów) na odrębne źródła ich opodatkowania. Działania takie z dużym prawdopodobieństwem będą podejmowane, gdyż różnica pomiędzy najniższą i najwyższą efektywną stawką podatku wynosi 6,43 punktu proc., co w przełożeniu na wartości bezwzględne daje kwotę 8360 zł. Porównując ją z wartością przychodów i kosztów, należy stwierdzić, że staje się ona istotną oszczędnością podatnika.

Problemy w określeniu realnego obciążenia podatkowego utrudniać również mogą kształtowanie polityki podatkowej państwa w tym sensie, że nie będzie możliwe precyzyjne określenie *a priori* konsekwencji wprowadzanych ulg i zwolnień w podatkach dochodowych. Poza samym obniżeniem stawki, które z istoty swojej znosić będzie częściowo skuteczność takich preferencji⁹, wielość metod opodatkowania skutecznie blokować będzie możliwość skorzystania z preferencji przez wszystkich podatników. Najczęściej bowiem określona ulga lub zwolnienie związane jest ściśle z metodą rozliczenia podatku.

Warto również zwrócić uwagę na tworzenie systemowego ryzyka podatkowego przez samego ustawodawcę. Z jednej strony wprowadzanie różnorodności form rozliczeń ulega konfrontacji w praktyce ich stosowania, która w świetle przytoczonego wyroku sądowego może być niekorzystna dla podatników. Zwiększanie zróżnicowania metod opodatkowania i tym samym potencjalnej oszczędności podatnika prowadzić będzie zatem do większego ryzyka wynikającego z zakwestionowania prowadzonych rozliczeń podatkowych.

4. Podsumowanie

Na podstawie przedstawionych rozważań można stwierdzić, że zaprezentowana hipoteza nie ulega falsyfikacji w obszarze funkcjonowania podatków dochodowych przy opodatkowaniu opisanych w pracy dwóch źródeł dochodu (przychodu). Zarówno wyodrębnienie wielu źródeł przychodu, stanowiących zgodnie z art. 10 PdoF katalog otwarty, jak i możliwość szacowania podatku na bazie dochodu połączonego oraz bezpośrednio dochodu (przychodu) na źródle prowadzi w praktyce do istnienia na tyle silnych bodźców motywacyjnych po

⁹ J. Żyżyński, *Budżet i polityka podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 260 i nast.

stronie podatników do optymalizacji opodatkowania, że dostępne instrumenty z dużym prawdopodobieństwem będą przez nich wykorzystywane. Niesie to ze sobą znaczną odmienność relacji stawek nominalnych do stawek efektywnych, co znajduje odzwierciedlenie w ryzyku podatkowym po stronie beneficjentów wpływów podatkowych (fluktuacja dochodów budżetowych) oraz podatników (systemowe ryzyko rozliczenia podatku).

W ramach wniosków *de lege ferenda* należałoby przyjąć konieczność ujednoczenia zasad opodatkowania w podatku PIT, przy czym nie musi ono wiązać się od razu z ujednoczeniem stawki podatku.

Literatura

- Gomułowicz A., Małecki J., *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2004.
- Grądalski F., *Wstęp do teorii opodatkowania*, SGH w Warszawie, Warszawa 2004.
- Litwińczuk H., *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, t. 1, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006.
- Mastalski R., *Prawo podatkowe*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2000.
- Szczodrowski G., *Polski system podatkowy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Żyżyński J., *Budżet i polityka podatkowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

The Methodology of Income Tax Calculation in Poland

The Polish taxation is based on two income taxes: personal income tax (PIT) and corporate income tax (CIT). This division is reflected in legislation in which the two taxes are regulated by different Acts. The adopted differentiation results from different methodologies adopted for tax calculation in each case. The paper presents an analysis of these differences on the basis of the natural person's tax burden resulting from two sources of income as specified by Polish tax regulations. In conclusion it may be stated that the two different methodologies lead to a systemic tax risk which results from the fact that tax payers are affected by contradictory fiscal factors.

Krzysztof Biernacki – doktor, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Finansów.

Zainteresowania naukowo-badawcze: system podatkowy w Polsce, opodatkowanie międzynarodowe, optymalizacja podatkowa.

e-mail: krzysztof.biernacki@ue.wroc.pl